

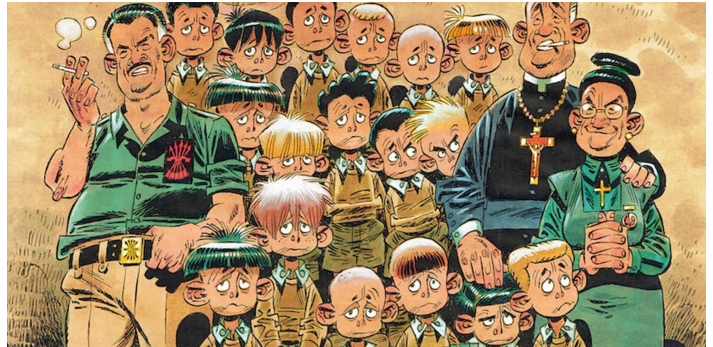
Paracuellos: modernitat i memòria històrica

quaderndelesidees.press/paracuellos-modernitat-i-memoria-historica

Temps de lectura: 7 minuts

Alberto Valle

Reservoir Books edita en un únic volum integral la sèrie sencera de *Paracuellos*, el còmic amb el qual Carlos Giménez passava comptes amb el seu passat en les terribles llars de l'Auxilio Social franquista, i que projectava al seu autor com un dels grans inductors de la modernitat en la historieta espanyola.

Portada de l'edició integral del còmic *Paracuellos*

«Carlos Giménez no ha vacil·lat davant la foscor, el dolor i l'extrema duresa dels records, i, fins i tot sabent que aquests han estat engegantits pel pas del temps, els ha convertit en matèria per a la seva feina, realitzant unes historietes que es nodreixen del foc de la passió, que voregen el pamflet, perquè, malgrat els anys, Giménez no ha oblidat res», escrivia Antonio Martín en relació amb *Paracuellos*: l'obra autobiogràfica amb la qual, el 1976, amb el cadàver del dictador encara tebi i el règim en plena transformació, en ple canvi perquè tot continués sent el mateix, Carlos Giménez narrava — sense cotonets ni cap altre amortidor— la seva infància a les llars de l'Auxilio Social durant la immediata postguerra.

Nascut al barri madrileny de Lavapiés el 1941, el menor de tres germans, gairebé no va conèixer el seu pare, un soldador de Tomelloso, mort només un any després del seu naixement. Però el pitjor estava per arribar: amb cinc primaveres, quan la seva mare va contreure una tuberculosi, es va veure abocat a passar els següents vuit anys de la seva vida en llars d'aquella organització de pretès socors humanitari que la Falange FET i de las JONS, esdevinguda piconadora nacional-catòlica, gestionava amb un esperit implacablement revengista i amb formes profundament corruptes.

El 1976, l'artista era ja un dibuixant amb una sòlida trajectòria de prop de més de quinze anys. Havia treballat per a editorials com Maga o la mítica Selecciones Ilustradas de Josep Toutain. Havia format part del Grup de la Floresta, juntament amb Luis García, Esteban Maroto, Suso Peña, Ramón Torrents i Adolfo Ureco, que havia impulsat una important renovació en el món

Poe, Bécquer o Jack London i havia començat a col·laborar amb revistes com *El Papus*, *Mata Ratos* o *Muchas Gracias*.

En les pàgines d'aquesta última va començar a publicar les historietes de *Paracuellos*, «que era el nom que els mateixos nens interns donàvem a la llar Batalla del Jarama», explicaria l'autor, que va passar per molts altres auxiliis socials. En aquelles planes que formaven lúgubres i tragicòmics «episodis nacionals», il·lustrava aquell món de repressió, crueltat, fanatisme, sordidesa i revenja. «I de sobte, un gran silenci. La guerra ha acabat. I el silenci es va estendre sobre tota la *piel de toro*. I d'entre les ruïnes van anar sorgint dones, nens, vells, homes esquelètics, pollosos, desnodrïts, bruts, malalts. Un país arrasat, un país empresonat, un país aixafat. Els vencedors passen la seva factura. Els vençuts callen i paguen», descrivia Antonio Martín.

7

Pàgina de *Paracuellos*

El Perucha, el Manolo, Carpanta, Porterito, Alpiste, el Mercader, Zorrilla i, entre ells, és clar, Giménez, que somia a dibuixar còmics quan sigui gran. Tots reals. Tots transsumptes d'aquells xavals tancats a la mercè de personatges com la Srta. Obdulia, Mistrol, el padre Pedro, la Srta. Sagrario o les germanes Gilda.

I l'assumpte era, en essència, aquest mateix: els guanyadors de la guerra no donant treva als fills dels vençuts. Els resos inacabables, les dures formacions de l'esperit nacional, les pallisses, José Antonio, la Santíssima Trinitat, Déu, la Verge, l'Esperit Sant. El nostre Caudillo, la nostra croada. Nens i adolescents tancats en aquelles presons, tractant de sobreviure a la fam, a les hòsties. Al fred d'hiverns crus i a la calor aberrant d'estius que no s'acaben. Set, fam, tristesa, dolor. Nens que, quan no estan fent tracamanyes o intentant robar-se el berenar, quan no s'estan cruspint una poma calenta *hasta las zurrapas*, es refugien en la seva fantasia, en les historietes del *Jabato*, del *Capitán Trueno* i del *Cachorro*, a jugar imaginant que són pirates o vaquers o soldats. A intentar estar mentalment el més lluny possible d'aquell infern amb jou i fletxes.

l'àmplia catifa de la conveniència. D'aquest consens basat a no haver de mirar per no haver de veure. Per no haver de recordar.

«Jo m'atreviria a dir que Carlos Giménez és el creador de l'anticòmic —i si no el creador, un dels que amb més fe el practica. És a dir, que no fa aquella mena de còmic, més o menys ben dibuixat, clar, però convencional, el còmic “pel·liculer”. Sí. El còmic o còmic tradicional crea un heroi que setmana rere setmana, i a plantofada seca, imposa la seva justícia i el seu codi d'honor [...]. Carlos Giménez és una altra cosa, sobretot últimament, a través de les seves històries socials, reals, jocoses, tendres, iròniques, dramàtiques, satíriques, humanes com la vida mateixa, com diu el tòpic, on tothom que les mira i llegeix no només s'identifica amb elles, sinó que s'hi troba com a personatge en un moment o un altre de la narració, de vegades dient-se: jo soc aquest, i d'altres: aquest és aquell. I no solament perquè hi hagi historietes en clau, on els personatges són reconeguts pels integrants del món del còmic i la il·lustració. [...] No solament per això, no, sinó per alguna cosa més», diria Francisco Candel sobre l'autor.

Aquell concepte d'«anticòmic» al qual al·ludia l'autor d'obres com *Donde la ciudad cambia su nombre* o *Els altres catalans* era, en realitat, el següent pas natural en l'evolució de la historieta que, com tot en aquest país, arribava una mica tard. Giménez era, en aquest context, punta de llança d'aquella renovació que ampliava els horitzons del mitjà (fins llavors ni tan sols Will Eisner havia arrencat amb el còmic autobiogràfic). Una renovació que aprofundia en les seves infinites possibilitats i portava la modernitat al còmic manufacturat en aquest país.

Però, com tota innovació, *Paracuellos* va tenir els seus obstacles naturals. Va començar a publicar-se un 23 d'abril de 1976 en les pàgines de la revista *Muchas Gracias*, dedicada a l'humor gràfic i a l'erotisme de baixa intensitat. Els editors no entenien aquelles històries protagonitzades per criatures de postguerra que rebien pallisses, adoctrinament i desnutrició i, després de deu lliuraments, van parar la sèrie. «Hem de pensar que en aquella època només llegien còmics els nens, i els adults només ho feien si eren d'humor. Ningú entenia un còmic per a adults sense riures i sense noies nues», matisa Carlos González Pérez, en l'impecable epíleg que corona la nova edició integral de *Paracuellos*, on es recullen tots els episodis, i on l'expert repassa la trajectòria de l'autor i la història de l'obra, aprofundint alhora en els seus ressorts estilístics (dibuix, materials, etc.).

Després del seu pas per *Muchas Gracias*, la sèrie aterra gairebé per miracle a *Yes*, capçalera que, seguint el model de *Playboy*, barrejava actualitat, humor i senyores justetes de roba. Però aquest tampoc és el marc idoni per a unes historietes que recorden, entre tant contingut lúdic i lúbric, aquell passat no tan remot que, mentalment, tants espanyols miren de deixar enrere.

I, com tan sovint ocorre, ningú és profeta en la seva terra; allò que salvarà in extremis la sèrie

Així és com, ignorades i arraconades al seu país, aquelles històries desesperades van brillar en una França que, el 1981, al Saló d'Angulema, va guanyar el premi a millor àlbum.

«Aquí es va produir un miracle ben curiós. *Paracuellos* va passar de ser una historieta que cap editor espanyol volia veure a convertir-se, de cop i volta, en el còmic que tothom volia publicar. A partir de llavors, aquesta sèrie, fins a aquell moment maleïda, va continuar publicant-se amb bona acceptació i crítiques a Espanya, i a França força laudables», explica González Pérez.

La sèrie va durar fins al 1982 i, el 1999 Giménez la repesca per treballar en exclusiva amb ella fins al 2002. Els temps han canviat. L'autor és considerat unànimement un dels noms majúsculs de la historieta feta aquí, amb títols posteriors com *Los profesionales*, *Romances de andar por casa* o *Rambla arriba*, *Rambla abajo*. El 2007 ja es va fer una primera integral de l'obra amb pròleg de Juan Marsé per al segell DeBolsillo i, el 2009, va arribar el torn de la versió francesa de la mà de *Fluide Glacial*, premiada novament a Angulema.

Ara, a punt de complir-se el mig segle del seu erràtic naixement, Reservoir Books publica la luxosa edició integral d'unes 600 pàgines. Un doble i molt necessari exercici de memòria històrica, cultural i sentimental del nostre país. D'una banda, evidentment, com a document d'enorme valor per entendre la vida i el patiment dels que van ser hostes d'aquelles llars de l'Auxilio Social de postguerra. D'altra banda, aquesta edició ens recorda qui és Carlos Giménez i contribueix a mantenir viu el llegat artístic d'un formidable creador de còmics que, al costat d'alguns dels seus coetanis, va impulsar la modernitat al novè art fet aquí.

Pàgina de *Paracuellos*

Carlos Giménez dibuixant al seu estudi

Si t'ha agradat aquest article i vols rebre un butlletí amb els nous articles que publiquem envia'ns el teu correu electrònic i et subscriuràs a la Newsletter de Quadern.

Nom (obligatori)

Correu electrònic (obligatori)

Marca la/les Newsletter/s a la/les que et vulguis inscriure (obligatori)

Quadern de les ideesCapital Natural

He llegit i acceptat les condicions establertes en l'[avís legal i política de privacitat](#).

[Alberto Valle](#)

Barceloní collita de 1977, Alberto Valle és escriptor i periodista. A més de per a Quadern de les idees..., escriu per a altres capçaleres com The New Barcelona Post o Ruta66 sobre temes de literatura i música, i està ficat en l'organització i dinamització d'esdeveniments i actes culturals: xerrades, taules

[Llegir més](#)

Articles relacionats
